

Передплата

на «РУСЛАНА» вносить:

в Австрії:

на цілий рік . 10 зр. (20 кор.)
на пів року . 5 зр. (10 кор.)
на чверть року . 2-50 зр. (5 кор.)
на місяць . 85 кр. (1 к. 70 с.)

За границею:

на цілий рік . 16 рублів
або 36 франків
на пів року . 8 рублів
або 16 франків
Поодинокі числа по 8 кр. ав.

РУСЛАН

«Вирвеш ми очи і душу ми вирвеш: а не возьмеш милости і віри не возьмеш, бо руске ми серце і віра руска.» — З Руславових псалмів М. Пашкевича.

Виходить у Львові щодня крім неділі і руских свят о год. 6-й пополудни.

Редакция, адміністрация і експедиция «Руслана» під ч. 9 ул. Коперника (Ліндога ч. 9.) Експедиция місцева в Агенції Соколовского в пасажі Гавсмана.

Рукописи звертає ся лише на попереднє застереженє. — Реклямації неопечатані вільні від порта. — Оголошеня звичайні приймають ся по ціні 10 кр. від стрічки, а в «Надісланім» 20 кр. від стрічки. Подяки і приватні донесеня по 15 кр. від стрічки.

Потреба охорони селянства.

При різних нагодах вказували ми на те, що недостача місцевого дешевого кредиту, недостача широї правної поради, а при тій темноті та непорядності доводять наше селянство до жebraчої торби. Тимто і в соїм рускі посла останними роками домагали ся для нашого селянства охорони, яку з одного боку може їм дати організація в господарских спілках селянских (начерк такого закона вніс був перед двома роками п. Барвіньский, однак соїм відклонив єго), з другого боку приспоренєм дешевого місцевого кредиту організацією кас системи Райфайзена (внесенє таке поставив п. Вахнянин). Се останнє внесенє взяв красивий виділ за основу студий і добутком того є утворене при кр. виділі бюро, котре має займати ся організацією нових, а контролею існуючих вже Райфайзенок, на що соїм ухвалив поки-що мільон зр. Недавно звертали ми бачність наших земляків на те, щоби взяли ся жваво до роботи і до засновуваня таких кас. Однак справа іде вельми пиняво, раз задля загальної відомової байдужности нашої суспільности до такої позитивної роботи, а вдруге з неоправданого нічим упередженя, навіваного опозиційними змаганями.

Здавало ся деяким доктринерам, що кількадесять кас просвітних та Кредитовий Союз заспокоять вже зовсім потреби малоземельного селянства та міщанства, а коли наші сусіди взяли ся жваво до організації Райфайзенок і нас вже далеко випередили, наші опозиційні бели тимчасом полеміки по часописах, щоби показати сьвітови: таки моє на верха! Тут розкриває ся широке поле діяльности для товариства «Просьвіта», єго філій, читальень, вандрівних учителів, для руского духовенства і учительства.

Але окрім організації дешевого місце-

вого кредиту, потреба необхідно нашому селянинові а й міщанинові щирої правної поради і опіки. Єго темнота і непорядність, наліг до правовани ведуть єго в сітку покүтних писарів, лихварів і всякого рода п'явок, що відтак висисають з него всі жизнені соки, позваляючи єму лише животити і на них працювати. Потребу такої правної поради, опіки і охорони селянства і міщанства обговорювано у нас і в інших часописах, на всяких зборах доволі часто, і при добрій волі она нині дала-б ся лекше з'організувати як перед трицятими роками. Вже-ж нині майже в кождім місті і місточку є або адвокат або нотар руский, в деяких містах є по кількох навіть, коли перед трицятими роками було ледво кількох в цілїм краю. Здавало ся, що така правна охорона й порада, бажана цілими роками, вйде навіть в житє, бо майже три роки тому назад рускі адвокати й нотарі нїби то звязали ся в союз і оповістили відозву з своїми підписами, що будуть давати правну пораду руским селянам і міщанам. Але по випечатаню відозви все затихло і все йде по давньому. Правда, що се було зараз по виборах до ради державної, і тоді неодному адвокату залежало на тїм, щоби тим скріпити свою популярність, а порада мала відносити ся головнo до надуживань виборчих, однак думаємо, що важнійша ще справа, де ходить о існуванє або руїну цілої верстви суспільної, самого коріня руского народу.

Вчера подали ми інтерпеляцію посла Барвіньского і товаришів, внесену в радї державній дня 2. марця с. р. Она кидє яскраве сьвітло на сумні до крайности відносини економічні в Гуцульщині, що були в Русланї основно обговорені в цілій серії статей. Гуцульщина сходить на жebraчу торбу, а праці в тих сторонах від довшого часу ділали адвокати Др. Окунев-

ский, Др. Данилович, концип. адвокатский Др. Трильовский і иньші радикальні патріоти! Нам здаєть ся, що они не вглянули в саму суть річи, їх діяльність була більш агітаційна, а сею такого лиха, як лихва з усіми її посестрами, не усунеш і не викориниш.

Та не лише рускі адвокати і нотарі, але й ще більше рускі судії покликані на основі нової процедури до такої правної поради. Ми при иньшій нагоді вказували на те, як тихою, але рішучою і енергічною діяльністю н. пр. судия і посол Кульчицкий майже зовсім викоринив лихву в своїм судовім повіті Богородчанським і тим більше зробив добра для народу, як десятки патентованих крикунів-патріотів.

Отже крайна пора взяти ся до організації Райфайзенок, а з другого боку правною порадою ратувати те, що ще не зовсім запропащенє.

Промова пос. М. Василька

в радї державній дня 1. марця с. р.

(Далі).

Мої панове! Позволю собі звернути увагу правительства також на торговельні договори, що для Буковини, як для пограничного краю, ділають дуже шкідливо. Буковина не вивозить нічо, а ввозить багато. На переднівку бідному народові не стає поживи; они мусять навіть хлїб та муку купувати. А границі румуньску та російську замкнено високими оплатами митовими. Се вихисновують збіжєві лихварі так, що Буковинець за найдорозші гроші дістає найгірше збіжє.

Перед кількома днями в румуньскім соїмі вела ся дебата, при якій один посол жалував ся на трудности, які ставлять на австрійській границі що-до перевозу худоби, та жадав від мінїстра, щоби він узгляднив се при заключеню нового договору торговельного з Австрією. Мі-

27

ВОЛОДИМИР КОРОЛЕНКО.

СУДНИЙ ДЕНЬ.

(Йом кіпур).

(Далі).

— А дай-же, я тебе спитаю: вода добра, чи ні?

— Вода?... А чим-же погана?

— А як є квас, тоді од води і одвернеш ся, — погана.

— Може й так.

— А як стоїть на столі пиво, так тоді і квасу не треба.

— От і се правда.

— А піднеси чарку горілки, і на пиво не подивиш ся?

— Так то воно, так...

— От то-то й саме!

Чорта ударило у піт і зпід свитки хвіст у нього так і забігав по землі, — навіть курява піднялась на греблі. А салдат уже закинув ціпок з чобітьми на плечі, щоби іти далі, то у той час чортяка догадавсь, чим його донняти. Одйшов собі кроків натри та й каже:

— Ну, ідїть, коли так, своєю дорогою. А

я тут підожду, чи не підїде, часом, салдат Харитон Тригубенко.

Салдат зупинив ся.

— А тобі навіщо його?

— Та так!... Казали, салдат Тригубенко — розумний чоловік: може завести й вивести. Я й подумав, чи не ви се саме й будете. Та бачу, ві! З вами плутаєш ся навкруги, а на дорогу ніяк не вийдеш...

Салдат постановив чоботи до долу.

— Ану, спитай у мене ще.

— Е, та що тут і питати?

А ну спробуй.

— Ну, от що. Скажи мені: Хто був краще, Янкель шинкар чи мірошник?

— От так би й казав відразу, а то не люблю таких людей, що біля самого мосту шукають броду. Иньшому чоловікови краще десять верст виїздити доріжками, ніж одну версту прямим шляхом. От і я тобі зараз усе путем, по пунктах, як кажуть, скажу; у Янкеля був шинок, а у мірошника два.

— Е, щось уже і не так забалакав, — подумав з жалем мірошник. — Про се може краще би і не забалакувать.

А салдат казав далі:

— У Янкеля я ходив у постолах, а тут у мене і чоботи вирости...

— Ге, відкіля!... У нашому ділі усе таке, як у колодязі з двома відрами: одно повнішає, друге спорожняєть ся, одно іде до гори, друге у низ. У мене були постоли, стали чоботи. А подивись на Опанаса Нешвидкого: був у чоботях, тепер став босий, бо дурний. А до розумного відро проходить повне, іде порожне. Розвібрав?

Чорт слухав з увагою.

— Стривай? Здаєть ся, підїжджаємо потрошку як-раз, куди треба.

— То-то! Я про се тобі й з початку сказав: назови ти мені Янкеля хоч квасом, так мірошник буде пиво, то я би від пива одступив ся.

У чорта кінчик хвоста так примітно забігав по греблі, що навіть Харко побачив. Він випустив клуб диму прямо чортови у піку і наче ненароком наступив на хвіст ногою. Чорт підскочив і заскавчав, мов собака; обидва злякались, у обох розкрились очі, і обидва стояли з пів хвилини, дивлячись один на одного і не кажучи ні жадного слова.

Нарешті, Харко засвистів по своєму і сказав:

— Еге-ге-ге-е! От оказия, так оказия...

— А ви як думали? — відповів чорт.

— Ось ви яка птиця?

— А от, як бачите...

— Так се ви, значить, тев... торік?...

ністер заявив, що Румунія наміряє змінити зміст теперішнього договору і австрійській індустрії поставити всякі можливі труднощі. Не знаю, чи се лежить в інтересі австрійської індустрії, аби она стратила сей ринок збуття своїх продуктів залюбки кільком обшарникам та торговельникам худоби на сході, а властиво залюбки Угорщині, котра боїть ся румунської конкуренції для своєї торгівлі худобою. (Притакуюся).

В сій палаті не раз вже говорило ся про те, що у кождім напрямі ми піддаємо ся бажанням Угорщини, але чи і в сій точці з огляду на австрійську індустрію, а виходячи з мого становища — з огляду на Буковину потрібно так зовсім іти за жаданнями Угорщини — се нехай зволить осудити п. міністер торгівлі.

Коли переходжу очима уступ про стрейк гірняків, то можу лише, як посол пролетаряту, який творить по більшій часті руске населене, відчуті хіба симпатію для робітників, що борють ся о поліпшене свого життя-буття. Тому заявляю цілком отверто, що всі ті предложеня, які прийдуть перед вис. палату, а будуть мали на цілі поправу ситуації робітників я буду радо підпирав, виходячи з сего погляду, що кождий житель Австрії мусить мати права існувати по чоловічому, по чоловічому мешкати і живити ся.

Тепер переходжу до господарської часті програми правительства. Тут я мав би сказати дуже багато, та обмежу ся лише на найголовніше. Оповіді вам, панове, щось такого, про що ви ще певно не чули.

Ото в Буковині існує краєве тов. рільничо-господарске, яке аж до минулого року через девять літ не відбувало жадних зборів (Слухайте, слухайте.) А мимо того се товариство обовязане статутами скликувати збори бодай що три роки і що три роки вибрати свою голову (Слухайте, слухайте!) І мимо сего всего, хоть се не до увірена, через сих цілих девять літ високе ц. к. міністерство рільництва давало субвенцію сему товариству! (Слухайте, слухайте!)

І що, думаєте, зробило се товариство для краю? Нич — нулю! П. Товариш з сойму, Стефанович, нищив в своїх бесідах що року се товариство, аж прийшло до того, що минулого року сойм відмовив ему всякого підпертя. Однак міністерство дає далше субвенцію. Думаю, що п. міністер займе ся тепер близше сим рільничо-господарским краєвим товариством.

Чим оно може бути для населеня, виходить вже з того, що до него належить 60 членів, а з них 30 обшарників, а решта їх пахтярі. За субвенційні гроші сї люди купують худобу і пото-

— Еге!

— А тепер... за ним?

— Ну-ну... Що скажете?

Харко зятагнув ся, пихнув димом і одповідав:

— Бери! Не заплачу... Я чоловік бідний, моє діло сторона. Сяду собі з люлькою біля шинку, буду третього дожидатись.

Чортяка знов загавкав, а салдат закинув чоботи за спину і пішов скорою ходою. А як проходив поуз купи яворів, то мірошник чув, що він буркотить.

— Он воно як: одного заніс, за другим прилетів... Ну, моя хата зкраю... Засватав чорт жиди, мірошникови дісталось придане; тепер сватає мірошника, а придане—моє. Салдат кому не служить—ві за ким не тужить. Виручка у руках, можна й самому за діло прийнятись. Не буде тепер Харка Тригубенка, а буде Харитон Іванович Тригубов. Тільки я уже не дурний: у ночі на греблю мене ніякими витребеньками не заманеш...

І став піднимати ся на гору.

Озираю ся мірошник навкруги: а хто-ж йому тепер допоможе? — не має нікого. Дорога потемнішала, у болоті завакала созна жаба, в очеретах бухнув сердито буяй... А місяць тільки краєм ока визирає з-за лісу: що то тепер буде з мірошником Пилипом?

Глянув, моргнув і зайшов собі за ліс...

(Далі буде).

му за дурничку розліцтовують межі знакомих та свояків (Слухайте, слухайте!) В сей спосіб господарить товариство, на якого чолі стоїть знана в Буковині з перекупства особа. Імени не хочу називати, але п. віцепрезидент знає добре сю особу, а впрочім она скомпромітувала ся тепер знов, як доносили дивніжки, в подібній афері з буковинським пропінанційним фондом.

Дивоглядним у тім товаристві є се, що оно мало також розходи; мусіло оплачувати секретаря і т. п. А сей секретар через девять літ не стягав членської вкладки! (Слухайте, слухайте!) Так отже з субвенції держави і краю плачено функціонерів товариства і т. п. Не знаю, чи се є відповідний спосіб уживаня субвенційних грошей?

Ті сумні відносини, з одної сторони аграрна кризіс, з другої недостаток водних доріг, як найтяжший кредит для бідного чоловіка, брак всякого промислу та зарібку збуваючих робітних сил, підупавша торгівля і роздроблена земска посілість, — звели буковинського мужика з ніг, і нема надії, аби він сам підніс ся, коли правительство не підможе его ділом. Настає небезпечність, що в дорозі ліцитації та ріжних екекуцій ціла земска власність мужицького населеня перейде в руки грошевитих підприємців, а мужик зійде до степені пролетаря-зарібника на своїй вітцівській землі. Чи се буде щастем для краю, та чи свідоме своєї цілі правительство може собі бажати такої евентуальности — я сумніваю ся дуже і надію ся на певно, що те перішнє правительство зверне свою увагу на сї річи.

Як при попередних точках так і при слідуючій точці «просвіта» мушу, на жаль, виказати, що жаден другий нарід Австрії не є такий скривджений, як руский. Три міліони Русинів мають заледви пять гімназій! (Пос. Горжіца: Словинці не мають жадного). Сего я не знав, дуже мені їх жаль! (Веселість). Румуни нарікають, що Русинів фаворитизує ся, а 200.000 Волохів має дві свої гімназії, коли 300.000 буковинських Русинів має заледви одну низню гімназію, с. є паралельки устроєні при німецькій гімназії в Чернівцях. А прочі гімназії, про котрі я згадавав, є прецінь в Галичині.

А тепер приходжу до обставини, що дотичить заряду шкіл, а є векикої ваги. Між Русинами Галичини і Буковини є дві партії старо і молодоруска. Не мою задачею є представляти тут в палаті тенденції одної і другої партії, але уважаю своїм обовязком просити високе правительство, аби в школі не допускало політики, ані борби партій; а політикою бавлять ся по наших гімназіях, як приміром в Чернівцях. Не хочу тут зазначувати моє становище супротив фонетики, чи етимології, се рішать між собою товариші з Галичини, але мушу жадати, аби правительство зберегло шкільну молодіж від сеї зарази політикованя, що один другого називає Москалем, а той тамтого Українцем. Се не повинно бути, бо оно шкодить науці, шкодить вихованю і спиняє зріст нашої рускої інтелігенції.

(Далі буде).

3 поля війни.

Щастє воєнне, перекинувши ся раз на сторону Англичан, вже не хоче усміхнути ся до Боєрів. Виравді доходить деякі вісти про успіхи Боєрів, однак ціла акція воєнна, піднята Англичанами на велику скалю і після ясного пляну придає сили Боєрів чим раз більше.

Бюро Райтера доносить з Преторії, що там надійшла урядова депеша про успіх боєрских війск коло Дордрехт. Напір Англичан відпертий, зі стратами, здобути чотири гармати. Боєри стратили 3 убитих і 5 ранених.—Зі сторони Капьянду надіють ся Боєри також на поміч. Там повстали Голяндці против англійського панованя. Се повстанє небезпечне особливо в сих частях краю, куди веде одинока залізнична лінія, що лучить Робертса від Капштаду. Коли би ворохобники опанували сесю залізницю, ціла армія Робертса була би засуджена на голодову смерть, бо довіз живности з полудня був би неможливий. Начальником ворохобників є Люкас Штайнкамп машерує тепер на Канарвон недалеко на

захід від найважнійшої англійської залізничної станції Де-Ар.

Та супротив тих незначних успіхів, які і не так тяжко здобути в гористім, дикім, а широкім краю, надходять певні вісти про арастаючу перевагу англійського оружя. Лорд Робертс телеграфує дня 7 с. м. вечером: Нинішний день був багатий в успіхи. Ворога цілком розбито, котрий в наслідок того цофає ся. Позиція Боєрів була дуже сильна: фронтовий атак коштував би нас багато страт. Ми мусіли дуже далеко обходити. Борба обмежила ся на кінноті. Коні дуже помучені. Френч доносить, що кінна артилерія розвинула живу діяльність. Наші страсти виносять 50 людей. Число відпертих Боєрів оцінюємо на 10.000. Боєри лишили в відвороті одну армату, багато провіанту і шатра. Френч гонить за ворогом на північній березі ріки. Головна армія посуває ся наперед, аби заняти позицію на північ від становища Боєрів.

З Ахтерганг доносить бюро Райтера під датою 8. с. м.: Англичани обсадили Норвальспонт: Вчора присилували пальбою неприятеля цофнути ся за ріку. А з Капштаду доносить те саме бюро, що військо англійске вже вирушило против повстанців до північно-західної часті колонії. «Times» оголошує телеграму з Попляргров, котра битву з дня 7. марця представляє, як соромну програму Боєрів. При тій нагоді, каже телеграма, виявила ся воєнна неміч боєрского війска та безсилність его, аби здержати похід лорда Робертса на Блемфонтен. Понеже самі Боєри жадають, аби Оравія піддала ся англійским війскам, тому очікують загалом, що президент Штайн, який був від початку противний війні, зробить се ще сего тижня.

3 Державної Ради.

На початку засіданя пос. Крамарж жадав усуненя з порядку дневного закона о контингенті рекрута, бо комісія ще не покінчила своїх праць. Президент Фукс вияснив, що стало ся се через непорозумінє і усунув справу з порядку дневного.

Пристапулено відтак до голосованя на другого віцепрезидента палати. На 228 відданих голосів одержав пос. Жачек 168 гол., а 52 карт віддаво чистих.

З черги пристапулено до дискусії над наглими внесенями. Внесенє пос. Дворжака що-до знесеня поліційного патенту з р. 1854 підпер пос. Козакевич іменем соціалістів, вказуючи на численні приміри нарушеня сего патенту поліцією, особливо в Галичині. Наглість внесеня ухвалено, а на внесенє дра Мілевско-го переказано одноголосно внесенє пос. Дворжака правничій комісії.

Нагле внесенє пос. Пражака, взиваюче правительство, аби як найскорше предложило проєкт до нового, карного закона війскового, мотивував внескодатель в довшій промові, а відтак ухвалено наглість сего внесеня.

Перед кінцем засіданя пос. Рутовский вніс іменем кола польского, аби внесенє, дотично підпирания промислу, переказати осбній комісії, зложеної з 36 членів, а вибраній на найближшій засіданю. Пос. Кайзер спротивив ся сему з огляду на велике число існуючих вже комісій, а предложив, аби се внесенє без першого читаня переказати комісії економічній. Президент Фукс заявляє, що з ріжних сторін чув бажанє, аби відбуло ся перше читанє внесеня, тому не може его безпосередно переказати комісії, але постарав ся, щоби сю справу помістити в дневнім порядку одного з найближших засідань.

На сїм покінчено засіданє. Слідуюче відбуде ся в понеділок, а на дневнім порядку стоїть друге читанє закона о контингенті рекрутів.

НОВИНКИ.

— Пожежа двох театрів. Позавчера згорів в Парижі один з найбільших театрів на світі, Theatre français, або як его загално звали, Comedie française. Причиною пожежи був недостаток охоронних средств для електричних провідників. Дроті розпалили ся до ті степені, що від них завняли ся декорації. Огонь обняв скоро цілу сцену, гардероби і розширив ся на цілий театр. Саме тоді мала відбутися проба до пополудневого

